

Posudek disertační práce:

Martina Jeránková, Heraldická a prosopografická analýza dvou erbovníků z rodového archivu Vratislavů z Mitrovic. Svazek 1, 198 s., 54 s. příloh + číslo erbu 1-616, svazek 2, číslo erbu 617-2343. Praha 2009

Předložená práce byla zaměřena na dva významné erbovníky, které byly sice využívány českými heraldiky již dlouho, ale komplexního zpracování se jim dostává právě nyní.

Autorka při svém zpracování vyšla ze svědectví samotných erbovníků a podala jejich kodikologický rozbor. To jí pomohlo určit autory obou erbovníků, jimiž byli Kryštof Vilém Harant z Polžic a Bezdržic (1617-1690) a Václav Ignác Vratislav z Mitrovic (1645-1728) a z toho dovedla vznik erbovníků v 70. a 80. letech 17. století. To jí umožnilo zasadit oba erbovníky do širších souvislostí s obdobnými genealogickými a heraldickými snahami současníků. K tomu je možno poznamenat, že neuvedla Calina z Marienberka, autora málohodnotných oslavných prací, ale který pracoval pro rody z celé monarchie a zejména pro rody nové. Jistě patří k dobovému prostředí zájemců o rodovou historii. Je ovšem nesporné, že autorka postihla tendence tehdejších genealogických a heraldických zájmů a výrazně rozšířila naše znalosti o této etapě vývoje obou disciplín,

Těžiště práce nesporně spočívá v heraldickém a prosopografickém rozboru obou erbovníků. Našla v nich 961 rodů převážně českých, ale i moravských, slezských a přistěhovalých.

Velice záslužná je její analýza „starobylosti“, kdy dvě třetiny jsou podle jejich závěrů nobilitované rody před rokem 1500. Třicet procent rodů patřilo v době vzniku k rodům vymřelým. Autorka rozebrala podrobně soubor zapsaných rodů. Jen další výzkum může potvrdit nebo vyvrátit její názory o proměnách šlechty ve světle obou erbovníků. Nejsm si jistý, zda můžeme zastoupení rodů v obou erbovnících interpretovat až do demografických úvah. Lze se domnívat, že sestavovatelé erbovníků zařazovali do nich rody, u kterých znali erb, to celou otázku může deformovat. Zjištění, že jen 21 případů zachycuje erby polepšených v rámci nových nobilitací, svědčí o tom, že sestavovatelé erbovníků byli vedeni „starožitnickými“ zájmy, které zapadaly do koncepce „balbínovské“ genealogie. Zde bych autorku upozornil na úvodní části studie I. Cermana Gelasius Dobner a česká šlechta.

Proměny šlechtické genealogie ve věku osvícenství. In: Paměť urozenosti, Václav Bůžek-Pavel Král (edd.), Praha 2007, s. 88 ad, případně na další studie z tohoto sborníku (cituje studii Knozovu, Cerman v seznamu literatury není a nevím, zda jsem nepřehlédl další), kde by

našla další podněty pro své názory a závěry (a naopak by měla mnoho k sborníku k doplnění).

Autorka na s. 147 konstatuje, že erb knížat Lichtenštejnů a Lobkoviců je v erbovnících uveden v nepolepšené verzi, ale dále tento z heraldického hlediska zajímavý jev blíže nerozebírá.

Při heraldickém zpracování se nabízí – ovšem těžko reálně splnitelná – otázka, kolik tinktur českých erbů máme doloženu právě jen v těchto erbovnících.

Za velmi cenné považuji autorčino úspěšné pátrání po pramenech obou barokního heraldiků, jejíž výsledky představují cenný příspěvek k poznání pracovních postupů, kombinaci různých typů pramenů atd. Zde zaujmou odkazy na erbovní galerie v Klenové a v Srbicích. Její poznání, že Vratislav používal Aulu Caroli IV., by nemělo zapadnout a mohlo by iniciovat nová pátrání. Zajímavé výsledky také přineslo srovnání s pracemi Paprockého. Autorka zde prokázala dobrou znalost i dalších dobových prací. Podnětný pro další studium je její výčet pramenů, který si samozřejmě nečiní nárok na systematický přehled, ale ukazuje dobrou přípravu obou sestavovatelů. To umožnilo autorce podat zasvěcenou typologii pramenů, s nimiž se sestavovatelé dostali do styku. Připomínku bych měl snad k termínu monumentální, který může být různě chápán. V části o diplomatických pramenech bych čekal zmínku o úředních „průbách“, jejichž zkoumání a ověřování patřilo k pracovním postupům tehdejších úředníků, i když o kamenných nebo malovaných vývodech se autorka zmiňuje na více místech. Zajímalo by mne také, zda autorka předpokládá, že sestavovatelé erbovníků znali pohřební štíty, které přibližně v té době sbíral Wunschwitz.

Je povinností oponenta prokázat, že se s dílem podrobně seznámil. K tomu patří upozornění na drobné chyby a překlepy, např. na s. 144 (tabulka) a okolí bych upravil shodu podmětu s přísudkem.

Vytknout lze také skutečnost, že tabulky a grafy nejsou očíslovány, což je sice zcela formální, ale u odborných prací obvyklé.

K dvěma rozměrným obrazům na s. 166 by bylo vhodné v dalším zpracování tématu upozornit na podobné exempláře, jedná se o obecnější dobový zvyk prezentace rodové posloupnosti. Viz např. Maráz, K.: K paleografickému, heraldickému a genealogickému rozboru rodokmene Salmů na Státním zámku Rájec nad Svitavou. Moravský zemský archiv v roce 1995, Výroční zprávy Moravského zemského archivu v Brně, sv. 2, Brno 1996, s. 31-39. Erb č. 375- blason bude asi i nadále předmětem diskusí.

ale to
přípon
tey

franc
quoy
lucov

Erb č. 1450 autorka doplnila jméno rodu z Kunštátu, snad vhodnější upozornit na alternativní z Minstrberka, což vyplývá snad i z toho, že okolní erby patří rodům Myslíků a Mateřovských.

K s. 182 (Staré tisky do roku 1800) bych měl několik připomínek: Proč Vilém O'Kelly? U Paprockého Zrcadla postrádám ostravský reprint z roku 1993. a i Diadochus vyšel v Brně v roce 2005. A uvedený reprint Štambuchu slézskeho je jen částí původní publikace. Chybí tedy spisy Calina z Marienberka alespoň pokud se týkají českých rodů. K osobě O'Kellyho srovn. také Brňovják, Jiří- Hruboň, Pavel, Erbovní návrh erbovní censura... in: Erbové listiny, Martin 2006, s. 152 ad.

Je ovšem snadné doplňovat další a další literaturu, ostatně autorka sestavila obsáhlou bibliografii v závěru práce, která prozrazuje, že prokázala podrobnou znalost aktuální literatury. K uvedené bibliografii bych předpokládal i odkazy na některé internetové stránky, které by mohly být zájemcům o další studium k užítku.

Naznačené chyby a případné doplňky oponenta by neměly narušit celkové pozitivní výsledky práce. Oceňuji celkovou koncepci práce a hloubku, s níž byly některé otázky zkoumány.

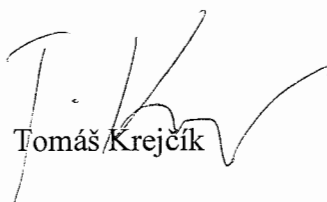
Autorka svou analýzou obou erbovníků je vrátila mezi kriticky ověřené prameny české heraldiky. Už to je velkým přínosem práce. Především však oceňuji, že oba erbovníky a jejich sestavovatele dokázala vylíčit v dobových souvislostech. Tu ukázala stav heraldického bádání u nás, ale také poukázala na záměry a cíle, které svou činností oba sestavovatelé sledovali.

Autorka nejen zaplnila bílé místo v dějinách heraldických zájmů v našich zemích, ale přímo odkryla novou kapitolu v těchto dějinách. Postavila heraldiku do nových souvislostí kulturních dějin a splnila tak požadavky na moderní heraldické studie. Splnila tak úkol na pomocné vědy historické často kladený, když totiž přinesla nová poznání získaná z pramenů, která by jinými pracovními postupy nebyla zjistitelná.

Závěrem mohu konstatovat, že Martina Jeránková splnila požadavky na disertační práce kladené a v konkrétních případech je i překonala. Předpokládám, že se brzy dočkáme její i třeba částečné publikace, což mohu jen doporučit.

Práci doporučuji k obhajobě. }

Ostrava, 13. května 2009

Tomáš Krejčík